Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ДКС Центр

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 3, 2015

УДК 338

К. А. Андрющенко,
к. е. н. доцент, доцент кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ВАРТІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ КОМПАНІЇ

K. Andriushchenko,
candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of department of economy of enterprise,
State higher educational establishment is the «National Economic University named after Vadym Hetman», Kyiv

COST CHARACTERISTICS OF INTELLECTUAL CAPITAL

В умовах інформаційної економіки інтелектуальний капітал визнається провідним економічним ресурсом, наявність і використання якого є основою діяльності будь-якої компанії і впливає на її ефективне функціонування. Значимість даного чинника виробництва зростає з кожним днем, оскільки в сучасному світі пріоритет віддається інтелектуальної (творчої) діяльності індивідів і організацій. Перераховані вище компоненти інтелектуального капіталу дозволяють будь-якої компанії якісно перетворювати її навколишнє середовище (під навколишнім середовищем ми розуміємо середовище функціонування компанії, що складається із сукупності об'єктів, явищ і факторів навколишнього природного і штучного середовища, що визначають умови життєдіяльності організації), підвищуючи свої ціннісні характеристики (свою вартість) і створюючи додану вартість. Вартісна оцінка інтелектуального капіталу в даний час займає важливе місце в такому сегменті ринку, як нематеріальне виробництво. Вартість інтелектуального капіталу являє собою найважливіше джерело інформації, що дозволяє виявити раціональні та ефективні напрями використання результатів інтелектуальної праці в економічному обороті компаній.

Оцінку інтелектуального капіталу можна розглядати як процес визначення корисності результатів інтелектуальної діяльності в грошовому вираженні, тобто цінності, яку споживач надає певного об'єкту, враховуючи обумовлюють величину і терміни одержуваного доходу та інших вигод, можливості та способи його використання. Вартість інтелектуального капіталу обумовлюється необхідністю відтворення його компонентів,

отримання відповідної віддачі від використання його у відтворювальному процесі.

In terms of the information economy intellectual capital is determined by the leading economic resource, the availability and use of which is the foundation of any company and affect its efficient functioning. The significance of this factor of production is growing every day, because the modern world gives priority to intellectual (creative) of individuals and organizations. The above components of intellectual capital allow any company qualitatively transform its environment (in the environment, we understand the environment of operation consisting of a set of objects, phenomena and factors of natural and artificial environment that determine the living conditions of the organization), increasing their value characteristics (its value) and creating added value. Valuation of Intellectual Capital currently holds an important place in this market segment as immaterial production. Cost intellectual capital is a major source of information that reveals the rational and efficient uses of intellectual labor results in economic turnover companies.
Assessment of intellectual capital can be seen as the process of determining the usefulness of intellectual activity in terms of money, ie the value that the consumer gives a particular object, given the size and determine the timing of income earned and other benefits, opportunities and ways to use it. Cost intellectual capital driven by the need to play its components, obtain appropriate return on its use in the reproduction process.

Ключові слова: *Інтелектуальний капітал, вартісна оцінка, інтелектуальна діяльність в грошовому вираженні, види вартості елементів інтелектуального капіталу.*

Keywords: *Intellectual capital, valuation, intellectual activity in terms of money, the types of cost elements of intellectual capital.*

Вступ. В умовах інформаційної економіки інтелектуальний капітал визнається провідним економічним ресурсом, наявність і використання якого є основою діяльності будь-якої компанії і впливає на її ефективне функціонування. Значимість даного чинника виробництва зростає з кожним днем, оскільки в сучасному світі пріоритет віддається інтелектуальної (творчої) діяльності індивідів і організацій. Основою суспільного розвитку людства визнаний «розумовий запас», тому проблема впливу інтелектуального капіталу на результати фінансово-господарської діяльності компаній є досить актуальною в даний час [7, С.78].

Розглянутий економічний ресурс має досить складну структуру. Він включає в себе три основоположних компонента (структурний, людський, клієнтський капітал), кожен з яких володіє вельми специфічними властивостями і завданнями. Так, людський капітал виступає як джерела оновлення і прогресу компанії, оскільки його найважливіше призначення полягає у створенні та розповсюдженні інновацій у вигляді продукту, технології, системи управління та тощо. Завдання клієнтського капіталу полягає у створенні довготривалих і надійних зв'язків з споживачами, постачальниками та іншими контрагентами для підтримки стабільної фінансово- господарську діяльність підприємства. Структурний капітал - прояв організаційних здібностей фірм. Завдяки йому компанії відповідають пред'явленим ринком вимогам [8, С.65]. Перераховані вище компоненти інтелектуального капіталу дозволяють будь-якої компанії якісно перетворювати її навколишнє середовище (під навколишнім середовищем ми розуміємо середовище функціонування компанії, що складається із сукупності об'єктів, явищ і факторів навколишнього природного і штучного середовища, що визначають умови життєдіяльності організації), підвищуючи свої ціннісні характеристики (свою вартість) і створюючи додану вартість.

Таким чином, створення інтелектуальним капіталом конкурентних, фінансових та ін. Переваг формує потенційні можливості його використання в якості найважливішого чинника зростання вартості компанії, виявлення яких здійснюється в результаті якісної оцінки даного економічного ресурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблематики формування теоретичних основ інтелектуального капіталу, а також методів їх оцінки займалися такі вчені: С. Казевіч, Е. Чемберлін, Л. Хадсоном, А. Уорд, Н. Маркову, М. Ескіндаров, Т. Стюарт, В. Іноземцева, С. Уоллман, Б. Леонтьєв, А. Брукінг, О. Бутнік-Сіверський.

Постановка задачі

Формування вартісної характеристики інтелектуального капіталу компанії на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Результати.

Функціонування ринкової економіки викликало необхідність вартісного аналізу інтелектуального капіталу, який відіграє важливу роль у процесі управління продуктами інтелектуальної діяльності як найважливішого чинника.

Вартісна оцінка інтелектуального капіталу в даний час займає важливе місце в такому сегменті ринку, як нематеріальне виробництво. Вартість інтелектуального капіталу являє собою найважливіше джерело інформації, що дозволяє виявити раціональні та ефективні напрями використання результатів інтелектуальної праці в економічному обороті компаній [5, С.12].

Оцінку інтелектуального капіталу можна розглядати як процес визначення корисності результатів інтелектуальної діяльності в

грошовому вираженні, тобто цінності, яку споживач надає певного об'єкту, враховуючи обумовлюють величину і терміни одержуваного доходу та інших вигод, можливості та способи його використання. Вартість інтелектуального капіталу обумовлюється необхідністю відтворення його компонентів, отримання відповідної віддачі від використання його у відтворювальному процесі[2, С.325].

Залежно від передбачуваних варіантів використання продуктів творчої праці, цілей оцінки виділяють відповідні види вартості елементів інтелектуального капіталу (Таблиця 1.11) [9, С.63].

Таблиця 1.

Види вартості інтелектуального капіталу

Вид вартості елементів інтелектуального капіталу	Характеристика виду вартості елементів інтелектуального капіталу
Вартість елемента інтелектуального капіталу з обмеженим ринком	Вартість елемента інтелектуального капіталу, продаж якого на відкритому ринку неможлива або вимагає додаткових витрат, в порівнянні з витратами, необхідними для продажу вільно обертаються на ринку товарів (визначається специфічними властивостями об'єкта, значно знижують число потенційних покупців)
Вартість	Сума витрат на створення об'єкта, аналогічного об'єкту оцінки в заміщення елемента інтелектуального капіталу ринкових цінах, що існують на дату проведення оцінки з урахуванням зносу об'єкта оцінки
Ринкова вартість елемента інтелектуального капіталу	Найбільш ймовірна ціна, за якою елемент інтелектуального капіталу може бути відчужений на відкритому ринку в умовах конкуренції, коли сторони угоди діють розумно, розташовуючи всією необхідною інформацією, а на величині ціни угоди не відбиваються які-небудь надзвичайні обставини, т. е. коли одна зі сторін угоди не зобов'язана відчужувати об'єкт оцінки, а інша сторона не зобов'язана приймати виконання; Сторони угоди добре інформовані про предмет угоди і діють у своїх інтересах; Об'єкт оцінки представлений на відкритому ринку за допомогою публічної оферти, типової для аналогічних об'єктів оцінки; ціна операції являє собою розумну винагороду за об'єкт оцінки і примусу до здійснення угоди щодо сторін угоди з будь-чиєї сторони не було; платіж за об'єкт оцінки виражений у грошовій формі
Вартість елемента інтеллектуального капіталу при існуючому використанні	Вартість елемента інтелектуального капіталу, що визначається виходячи з існуючих умов та мети його використання (є основою для прийняття рішень всередині організації)
Інвестиційна вартість елемента інтелектуального капіталу	Вартість для конкретної особи чи групи осіб при встановлених даною особою (особами) інвестиційних цілях використання елемента інтелектуального капіталу
Вартість елемента інтелектуального капіталу для цілей оподаткування	Вартість елемента інтелектуального капіталу, обумовлена для обчислення податкової бази і який розраховується відповідно до положень нормативно-правових актів та інших. Законодавчих документів
Ліквідаційна вартість елемента	Розрахункова величина, що відображає найбільш ймовірну ціну, за якою елемент інтелектуального капіталу може бути відчужений за інтелектуального капіталу термін експозиції об'єкта оцінки, менший типового терміну експозиції для ринкових умов, в умовах, коли продавець змушений здійснити операцію з відчуження майна
Вартість відтворення елемента інтелектуального капіталу	Сума витрат у ринкових цінах, що існують на дату проведення оцінки, на створення об'єкта, ідентичного

	об'єкту оцінки, із застосуванням ідентичних технологій з урахуванням зносу об'єкта оцінки
Заставна вартість елемента інтелектуального капіталу	Вартість елемента інтелектуального капіталу з метою забезпечення заявки на отримання кредиту
Страхова вартість елемента інтелектуального капіталу	Сума покриття за страховим договором, забезпечення вимог у зв'язку з втратою або пошкодженням застрахованих продуктів інтелектуальної діяльності
Вид вартості елементів інтелектуального капіталу	Характеристика виду вартості елементів інтелектуального капіталу

Вартісна характеристика інтелектуального капіталу відіграє особливу роль в реалізації фінансово-економічних механізмів впливу інтелектуального капіталу на зростання вартості компанії [3, С. 211]. Саме вона покликана дати інформацію про найбільш ефективний спосіб застосування людської, структурного та клієнтського капіталів і стати основою для якісного менеджменту.

Вартість інтелектуального капіталу являє собою частину вартості бізнесу в цілому. Як правило, вартість компанії складається з вартості матеріальних активів, зобов'язань і вартості продуктів інтелектуальної діяльності. Як показує практика, в останні десятиліття частка результатів інтелектуальної діяльності в структурі активів зростає, причому їх вартість може істотно перевищувати вартість матеріальних активів [1, С. 18]. Створюючи та впроваджуючи елементи інтелектуального капіталу в економічний оборот, будь-яка компанія має можливості значно збільшити свою вартість, що є свідченням її ефективної фінансово-господарської діяльності. Вважається, що саме наявність і використання компанією результатів творчої праці є причиною розбіжності між його ринковою і балансовою вартістю і саме завдяки даному економічному ресурсу ринкова вартість фірми може істотно перевищувати балансову вартість активів.

Величезні диспропорції між балансовою та ринковою вартістю компаній, бізнес яких заснований на знаннях, породили помітні проблеми в галузі професійної оцінки. Як показують дослідження, розрив між ринковою та балансовою вартістю значний для компаній, що працюють у сфері інтелектуального виробництва.

В якості моделі інтелектуального капіталу виступає подумки представлений об'єкт, що заміщає в процесі дослідження об'єкт-оригінал, оскільки вивчення самого об'єкта утруднено. На наш погляд, це можна пояснити наступними причинами [4, С.68]:

1. Інтелектуальний капітал являє собою досить складний, оригінальний, неоднорідний за своїм складом, характером використання, ступеня впливу на результати фінансово-господарської діяльності компанії об'єкт. Проблема його визначення та структурування в даний час є дискусійною. Сукупність суттєвих ознак даної економічної категорії та її складові елементи не мають юридичного закріплення ні в одному нормативно-правовому документі.

2. Питома вага елементів інтелектуального капіталу в загальній структурі активів компанії часто незначний через відсутність в більшості випадків його обліку. Найважливіші елементи інтелектуального капіталу, як правило, не мають відображення в документообігу фірми.

3. Більшість керівників не тільки володіють низьким рівнем знань в області інтелектуальної діяльності, але і недооцінюють значення і роль інтелектуального капіталу в результатах фінансово-господарської діяльності організацій.

Висновки. Будь-який елемент моделі факторів вартості економічного суб'єкта якщо і не є складовим елементом або компонентом інтелектуального капіталу, то має тісний з ним зв'язок. Величина вартості будь-якої компанії є відображенням ефективності функціонування всіх компонентів і елементів інтелектуального капіталу [6, С.96]. Зростання вартості компанії має в своїй основі синергетичний ефект від взаємодії трьох структурних компонентів інтелектуального капіталу і дозволяє говорити про нього як про найважливіший внутрішньому факторі вартості економічних суб'єктів.

Моделювання інтелектуального капіталу представляється нам найважливішим етапом управління вартістю фірми. Створення особливим структурним підрозділом моделі інтелектуального капіталу та управління дозволить будь-якому економічному суб'єкту виявити найбільш перспективні напрямки використання інтелектуального капіталу з урахуванням властивостей його компонентів, що дозволить або збільшити вартість самого інтелектуального капіталу або створити додану вартість в результаті його застосування, або знайти такі умови його застосування, які позитивно позначаться на фінансових результатах діяльності компанії.

Таким чином, вартісна характеристика інтелектуального капіталу являє собою найважливіший елемент управління людським, структурним, клієнтським капіталом, що дозволяє максимізувати вартість бізнесу.

Література.

1. Бутнік-Сіверський О.Б. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект // Інтелектуальний капітал – 2002. – № 1 – С.16-27

2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку//За ред..акад.НАН України В.М. Гейця.-К.: Ін-т

економ.прогнозув., Фенікс, 2003.- 1008 с.

3. Иноземцев В. Л. За пределами экономического общества. Постиндустриальные теории ипостэкономические тенденции в современном мире / В. Л. Иноземцев – М. : Academia, 1998. – 640с

4. Леонтьев Б.Б. Цена капитала. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе / Б.Б. Леонтьев. —М.: Издательский центр «Акционер», 2002. – 200 с.

5. Маркова Н. С. Теоретико-методичні основи формування й розвитку інтелектуального капіталу. / Н.С. Маркова// Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Харків. – 2005 – 20 с.

6. Bukowiz W. R. The Knowledge Management / R. L. Williams /Fieldbook. London, Financial Time, Prentice Hall. – 2000 – 160 с.Edvinsson L. Kapitał intelektualny./ M. S. & Malone // Warszawa, PW. – 2001. – 120 с.

7. Clulow V. The Case of a Financial Service Firm. / J.Gerstman, & C.Barry, Jurnal of European Industrial Training. – 2003. – 203с.

8. Fitzenz J. Rentowność inwestycji w kapitał ludzki. Krakow, Oficyna Ekonomiczna. - 2001. – 117с.

9. Mikuła B. Zarządzanie przedsiębiorstwem w XXI wieku.// S. Kasiewicz, W. Rogowski,& M. Kiciński / Krakow, Oficyna Ekonomiczna. 2006. –94 с.

References.

1. Butnik-Seversky, O.B. (2002), “Intellectual capital: a theoretical aspect” Intellectual capital, vol.1, pp. 16-27

2. Heyts, V.M. (2003), Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku [Ukraine's economy: long-term strategy and policy development] Inst. of ekonom. prognostic., Phoenix,Kyiv, Ukrain.

3. Inozemtsev V.L. (1998), Beyond Economic Society. Postindustrial theory and post-economic trends in the modern world [Outside of the economic society. Postindustrial theory posteconomic trends in the modern world] Moskva, Rossyia.

4. Leontiev, B.B. (2002), Tsena kapytala. Yntellektual'nyj kapytal v rossyjskom byznese [The price of capital. Intellectual capital in the Russian business Publishing Center "Aktsyoner".

5. Markova, N.S. (2005), Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia j rozvytku intelektual'noho kapitalu [Theoretical and methodological bases of formation and development of intellectual capital], Kharkiv, Ukrain.

6. Bukowiz, W. R. (2000), The Knowledge Management / R. L. Williams /Fieldbook. London, Financial Time, Prentice Hall.

7. Clulow, V. (2003), The Case of a Financial Service Firm. / J.Gerstman, & C.Barry, Jurnal of European Industrial Training.

8. Fitzenz J. (2001), Rentowność inwestycji w kapitał ludzki[Return on investment in human capital], Krakow, Oficyna Ekonomiczna.

9. Mikuła B. (2006), Zarządzanie przedsiębiorstwem w XXI wieku, Krakow, Oficyna Ekonomiczna.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2015 р.

163 272 poligrafua 163 268 poligrafua PORT bigmir)net 241 136

ТОВ "ДКС Центр"

Вгору